

Az agrárpolitika a köz ügye

**HORVÁTH GÁBOR FŐTITKÁRRAL,
A MEZŐGAZDASÁGI SZÖVETKEZŐK ÉS
TERMELŐK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE
(MOSZ) 2019. NOVEMBER 28-ÁN MEG-
TARTOTT KONGRESSZUSA UTÁN
BESZÉLGETTÜNK.**

– Kedves Gábor, először is gratulálok újbóli főtítkári megválasztásodhoz és sikeres munkát kívánok. Első kérdésem: a Kongresszus értékelése alapján hogyan jellemeznéd a mezőgazdaság elmúlt öt évének pályáját?

– A mezőgazdaság kibocsátása változatlan áron 2016-ban meghaladta a 2200 milliárd forintot és a 2014. évi bázishoz képest 6,7 százalékkal növekedett. Ez dinamikus növekedés volt két év alatt, de sajnos nem folytatódott, sőt kisebb mértékben visszaesett a kibocsátás, így a 2018. évi teljesítmény csupán 6,3 százalékkal haladta meg a 2014. évi szintet.

Egészében véve tehát azt lehet mondani, hogy a bázis-évhez képest magasabb szintet ért el a mezőgazdaság kibocsátása, de az az állítás, hogy a mezőgazdaság felzárkózó pályán lenne, vitatható. Különösen, hogy még mindig nem értük el a rendszerváltást megelőző agrártermelési szintet. Ebben egyébként nagy szerepet játszik az a transzformációs veszteség, amely az üzemszervezet piac- és versenyidegen átalakításából fakad. Félő, hogy a támogatási rendszer változása ezt a folyamatot ismét erősíti.

Nem lehetünk elégedettek akkor sem, ha európai összehasonlításban vizsgáljuk az ágazat helyzetét, mert az egy hektárra jutó kibocsátást tekintve csak az uniós átlag 60 százaléka körül teljesítünk, s ez a kedvező adottságainkat figyelembe véve gyenge eredménynek számít.

Ha a térség országainak növekedését nézzük, akkor azt látjuk, hogy a másik három visegrádi ország együttesen egyharmaddal növelte termelését az uniós csatlakozás óta, mi viszont csak 20 százalékkal. Félő, ha nem tudjuk a nagyobb növekedés feltételeit megteremteni, akkor még a térségünkben is sereghajtókká válhatunk rövid időn belül. Ez azonban nem következhet be, ha teljesülnek Farkas Sándor miniszterhelyettes Kongresszuson elmondott szavai, miszerint a mezőgazdaságban legalább 40 százalék tartalék van, és ezt realizálni lehet a növekedés szükséges feltételeinek megteremtésével, s ebben az agrárkormányzat számít a MOSZ szakmailag megalapozott elemzéseire és javaslatára.

– A mezőgazdaság makroszámai tehát valóban nem tükrözik az ágazat növekedési potenciáljának elvárható szintű kihasználását. Ezzel kapcsolatban a MOSZ az elmúlt években többször is felhívta a figyelmet a társas vállalkozásokat sújtó diszkriminatív szabályok súlyos következményeire. Mire figyelmeztetnek a tévisszámok? Alátámasztják a MOSZ korábbi jelzéseinek indokoltságát?

– A társas vállalkozások adózás előtti eredménye az évtized első éveiben még dinamikusabban növekedett, 2014-ben pedig meghaladta a 165 milliárd forintot. Ezt követően azonban jelentős visszaesés következett be, 2014 utáni években az átlagos évi összege már csak mintegy 125 milliárd forint volt.

Horváth Gábor
főtítkárr

Az eredményt alakító tényezők közül az árbevétel 2014–17 között folyamatosan emelkedett, de 2018-ban már nem nőtt. Figyelmet érdemel az anyagköltség alakulása, ami 2014–2018 között csupán 2,5 százalékkal lett magasabb. Ezt befolyásolta az olajárcsökkenés költségmérseklő hatása is, de az is szerepet játszott, hogy a műtrágya-felhasználás volumene 2018-ra 14 százalékkal csökkent a megelőző évhez képest. A földbérleti díjak nagymértékben, 18 százalékkal emelkedtek, és éves összegük megközelíti a 100 milliárd forintot.

Sokat elárul arról a nem normál helyzetről, amit a diszkriminatív szabályozás okozott, hogy amíg az értékcsökkenés összege 2015 előtt közel 10 százalékkal nőtt évente, ezt követően viszont még a 3 százalékot sem érte el a növekedés mértéke; ez is pontosan jelzi az elmaradt beruházások nagyságrendjét. A bérköltség igen nagymértékben, közel 40 százalékkal emelkedett, messze meghaladva az élömunka-termelési növekedési ütemét. Teljesen egyértelmű, hogy ez az aránytalanság hosszabb távon nem fenntartható. Az osztalékfizetés erőteljesen megemelkedett 2013 után, éves átlagos összege 30 milliárd forint lett. Azaz a vállalkozások nem modernizációra fordították ezeket a pénzeket, főként a diszkriminatív szabályok miatt, de hát a tőke hozadékigényét is tudomásul kell venni.

Szintén a jelenlegi helyzet tarthatatlanságára hívja fel a figyelmet a tőkejövedelem drasztikus visszaesése is: ennek aránya a bruttó hozzáadott értéken belül a 2014. évi 33 százalékról 18 százalékra csökkent, eközben a személyi jellegű ráfordítások 48-ról 59-re, a földbérleti díjak pedig 19-ről 33 százalékra ugrottak.

Összefoglalva, a társas vállalkozások a magyar mezőgazdaság versenyképességének motorjai lehetnének, de ehelyett mesterséges kivézetésük folyik!

– A jó terápiához nélkülözhetetlen a pontos diagnózis, ezért térjünk vissza valamivel részletesebben a beruházásokra, mint a versenyképesség egyik legfontosabb tényezőjére!

– A versenyképesség egyik alapvető feltétele valóban a megfelelő nagyságrendű, színvonalú és szerkezetű beruházások megvalósítása. Az elmúlt időszakban azonban nem ez történt, mert a beruházások értéke a mezőgazdaságban még az elszámolt értékcsökkenés összegét sem érte el, tehát még a pótló jellegű beruházások is csak részben valósultak meg. Pedig a modernizációt szolgáló beruházási boomnak a finanszírozási feltételei végig adottak voltak, a saját források mellett a közvetlen támogatások és a könnyen elérhető, kedvező kamatozású hitelek formájában is.

A társas vállalkozások a diszkriminatív agrárpolitika miatt a jövőbe fektetés helyett – nagyon helyesen – a tartalékolást választották; már 2014-ben egy teljes év beruházási volumenének megfelelő összegű pénzüsszeggel rendelkeztek, s ez napjainkig tovább nőtt. A meg nem valósított beruházásokért a diszkriminatív földszabályozás és a 80:20 százalékos támogatási rendelkezés hibáztatható elsősorban.

Emellett a megvalósított beruházások szerkezete sem szolgálja egyértelműen a hatékonyság növelését: a növénytermelésben bizonyos mértékű túlgépesítés történt, ami gazdaságossági-megtérülési gondokat okozhat a nem megfelelő mértékű kihasználás miatt, ugyanakkor az állattenyésztést szolgáló beruházások esetében egyrészt jelentős lemaradás van a modernizációt és a bővítést szolgáló, másrészt az új kihívások (állatjóléti, állat-egészségügyi, környezetvédelmi, foglalkoztatási) által igényelt fejlesztések terén.

- A beruházásokhoz kapcsolódóan a Vidékfejlesztési Program milyen mértékben segítette elő a hatékonyságot javító fejlesztéseket?

- Előljáróban le kell szögezmem, hogy a vidékfejlesztési célok teljesítése nem egy sikertörténet. Ennek több oka is van. A magyar költségvetés 25 százalékról 15-re csökkentette a nemzeti hozzájárulás mértékét, ami egyedülállóan alacsony mérték az EU-ban. Emellett a rendelkezésre álló forrásokat túlzottan elaprózták, összesen 74 (!) jogcímet hirdettek meg. A 80:20 százalékos szabály pedig eleve nem tette lehetővé a fejlesztési források hatékony felhasználását. Mindezekon túl még az intézményrendszert is átszervezték menetközben, de olyan szerencsétlenül, hogy az új pályázati rendszer látványosan megbukott: az elbírálási idők úgy elhúzódtak, hogy emiatt a tervezett projektek nagyobb része vagy egyáltalán nem valósult meg, vagy csak jelentős (akár 30 százalékos mértékű) beruházási többletköltség vállalása mellett.

A mára kialakult kritikus helyzet miatt a MOSZ azt javasolta legutóbb, hogy ment-sük, ami menthető alapon a forrásvesztés elkerülése érdekében sürgősen új pályázatokat irjanak ki és gyorsítsák fel a már benyújtott kifizetési kérelmek elbírálását.

- Térjünk rá az új KAP-ra, amiről már sok mindent lehet tudni, bár végleges döntések még nem születtek sem a támogatások összegéről, sem a végrehajtás részletes szabályairól. A MOSZ Kongresszusa milyen álláspontot alakított ki a következő időszak tervezett Közös Agrárpolitikájáról?

- Véleményünk szerint az uniós agrárpolitika és a támogatások továbbra is jelentős hatással lesznek a mezőgazdaság jövedelemtermelő képességére és a szükséges fejlesztések megvalósítására, illetve az új kihívásokhoz való sikeres alkalmazkodásra is. Ez arra az esetre is igaz, ha a támogatások kisebb mértékben csökkennének. A kongresszus természetesen a jelenlegi támogatási színvonal megtartása mellett állt ki, támogatjuk tehát a kormányt abban a törekvésében, hogy a tagországok többségének akaratával megegyezően ne csökkenjenek a támogatások a jövőben.

Az új uniós koncepcióról bevezetőként annyit mondanék, hogy számos olyan szabályt tartalmaz, amely növekvő feladatokat jelent a gazdák számára. Nagy jelentőségénél fogva első helyen kell beszélnem arról, hogy az EU a tagállamokra akarja bízni az uniós célok eléréséhez szükséges módszerek és feltételek kidolgozását, s ez nagy kihívást jelent a gazdáknak is. Ebben a munkában a MOSZ szakmailag megalapozott

elemzésekkel és ésszerű kompromisszumokat tartalmazó javaslatokkal szeretne segíteni.

Komoly kihívásnak tekinthető a környezetvédelmi és éghajlatpolitikai célok megvalósítását szolgáló nemzeti programok kialakítása is, mivel az alapszintű támogatásokért is szigorúbb feltételeket kell teljesíteni, mint eddig.

Pénzügyi kihatását tekintve igen lényeges kérdésnek tekintem a kötelező felső korlát meghatározásának uniós és nemzeti szabályozását. Ennek többféle változata lehetséges és egyáltalán nem mindegy, hogy végül melyik kerül elfogadásra. A kongresszus állásfoglalása szerint a versenyképesség javítása és a vidéki foglalkoztatás növelése érdekében arra kell törekedni, hogy egyrészt csak a jelenlegi 150 000 euró felett legyen alkalmazva a támogatási felső korlát, másrészt kötelező legyen a munkabér és közterhek teljes összegének kompenzációja. Véleményünk szerint ez a változat szolgálná legjobban az ágazat növekedési pályára állítását, ami egyébként már tényleg nem halasztható tovább!

A kongresszus indokoltnak tartja, hogy a Vidékfejlesztési Program esetében a tagállami társfinanszírozás kötelező mértéke 30 százalék legyen.

Javasoljuk továbbá, hogy a gyenge földminőséghez kapcsolódjanak bizonyos preferenciák a nem normatív és a vidékfejlesztési támogatások esetében, hogy az alacsonyabb termőképességű területeken is érdemes legyen gazdálkodni.

- Befejezésül arról kérdezek, mi lesz a MOSZ érdekképviseleti filozófiájának a lényege a következő években, amikor az agráriumot érintő szinte minden fontos kérdést el kell dönteni a következő hét-éves ciklusra vonatkozóan?

- A MOSZ minden szakmai tudásával és tapasztalatával azt kívánja szolgálni, hogy a magyar agrárium meg tudja felelni az előtte álló kihívásoknak, melyek közül kiemelkedik a környezetvédelemmel összefüggő kötelezettségek drámai növekedése.

Látni kell, hogy mostani döntéseink alapvetően határozzák meg az agrárium további fejlődését, eredményeit. Ennek kapcsán meg kell említeni a földszabályozást és a támogatáspolitikát, amelyekről szeretnénk egyeztetni az Agrárkamarával és a MAGOSZ-szal is, hogy milyen változtatások szolgálnák leginkább az ágazat növekedését és a jövedelemtermelő képesség javítását. Emellett folyamatos szakmai kapcsolatot szeretnénk fenntartani, hogy a nemzeti agrárpolitikánk is közös legyen a jövőben, ne csak az európai. Arra törekszünk, hogy az árutermelő mezőgazdaságban versenysemleges szabályozás legyen, a földhasználat esetében pedig érvényesüljön a méretgazdaságossági kritérium.

Szükség van a versenyképességet nagyobb ütemben növelő fejlesztéspolitikára is. A kedvező lehetőségeink kihasználását célzó, a korábbinál nagyobb növekedési ütem elérését reális célnak tartom annak a rendkívül fontos nyilatkozatnak a fényében, amelyben Orbán Viktor miniszterelnök sürgette a mezőgazdaság versenyképességének növelését, mert ennek az ágazat szempontjából akár történelmi jelentősége is lehet. De ehhez minden felelős politikusnak világosan kell látnia, hogy az agrárpolitika nemcsak az agrárosok belső ügye, hanem a legszélesebb értelemben véve a köz ügye is, ezért a mezőgazdaságot érintő kérdésekben minden esetben a közjót legjobban szolgáló döntésekre kell törekedni. Az újabb átalakítás, a földkimérés nem ilyenek.

MÉG MINDIG NEM ÉRTÜK EL A RENDSZERVÁLTÁST MEGELŐZŐ AGRÁRTELJESÍTMÉNYT

